

OKOLÍ VALLETTY

Hustě osídlený **konglomerát měst** na severovýchodním pobřeží v okolí Valletty a **Grand Harbouru** (velkého přístavu) sestávající z 25ti teoreticky ještě pořád samostatných oblastí, sahajících od St. Julian's přes Birkirkaru a Pawlu až po Vittoriosu, je dnes prakticky jediným velkoměstem s městskými čtvrtěmi. Zde, v tomto hospodářském, politickém a kulturním **srdci ostrovní republiky**, žije kolem 150 000 obyvatel. Najdeme zde jak univerzitu, školy, přístaviště, skladiště, tak i muzea, správní budovy, ministerstva a sídla diplomatů.

Ten, kdo se jen trochu zajímá o historii, přijde si mezi monumenty z doby kamenné, nedobytnými křížáckými pevnostmi a pozůstatky ze světových válek na své. Také z logistického hlediska vedou všechny cesty přes „Malta-City“, které je středem a stěžejním bodem autobusových spojení s celým ostrovem.

VALLETTA (IL BELT)

↗ X/B-C1-2

„Když onoho zářijového rána léta Páně 1565 Fra Jean Parisot de la Vallette kráčel spolu se sedmdesáti staříčkými velmistry „Vojenského řádu špitálu sv. Jana Křtitele v Jeruzalémě, dříve na Rhodu“ krví nasáklými ulicemi pevnosti ve velkém přístavu, nebyl žádný důvod k radosti a nevázanosti. Turci byli, s Boží pomocí, v posledních chvílích vyhnáni, ale krvavá daň byla obrovská – dalšímu útoku už by rád čelit nemohl. De la Vallette se podíval na druhou stranu přístavu, na Monte Scibberas a pevnost St. Elmo. Odtamtud, jak se domníval, bude možné kontrolovat celý přístav a zároveň tam zbudovat opevněné město k ochraně všech. Mělo být nedobytné na vždy a mělo nést jeho jméno – Valletta.“

(legenda o založení města)

Valletta nebo také *Il Belt* (město), jak Malťané nazývají své město, je kulturním, historickým a politicko-administrativním centrem Malty a funguje oficiálně jako **hlavní město** ostrovní republiky. Politická oblast se ale pomalu čím dál více soustředí do hospodářského centra Sliemy – většina zahraničních konzulátů už se zde, na druhé straně přístavu Marsamxett, také usídlila. Hlavním důvodem je skutečnost, že ve Vallettě se nesmějí provádět prakticky žádné stavební úpravy staletých domů – celá Valletta je, jako jediné hlavní město v Evropě, **kompletně památkově chráněna**. Výhradní povolení k provozu vozidel uvnitř městských hradeb má cca. 15 000 obyvatel. Navíc je tu také mnoho ulic sestávajících ze schodů, a proto pro auta uzavřených – velmi příjemná zpráva pro chodce.

Mnoho dojmů z města a jeho kolmých uliček a kopců připomíná slavné „ulice San Francisca“. Je skvělé procházet se Vallettou pešky. Kdo projde Vallettou celou, zbaví se dozajista pár přebytečných kilogramů.

Navzdory maloměstskému charakteru Valletty je vhodné vyhradit si k prohlídce nejdůležitějších pamětihodností a muzeí dva až tři dny. I ten, kdo se nezajímá o historii, by se měl alespoň jednou projít uličkami Valletty a pozorovat všední život Malťanů. Architektura opevnění, poklidný způsob života, stejně jako grandiózní poloha nad Grand Harbourem – to vše láká k tomu se jednoduše procházet, přihlížet práci pekařů pastizzi nebo si vychutnat sklenici chlazeného piva Ćisk.

Mnoho velkolepých staveb ve Vallettě je dnes buď v soukromém

vlastnictví, nebo slouží jako úřední a správní budovy. Domy a muzea určené k prohlídkám jsou označeny, kostely a zahrady je možné navštívit bez omezení.

Ti, kteří cestují autobusem, dorazí na **ústřední autobusové nádraží** s fontánou Tritonů před vallettskou městskou bránu. Z technicko-správního hlediska patří k Florianě. Zastávkou „Valletta“ je vždy míněno toto stanoviště.

Architektura a historie

Poté, co Turci v září 1565 na konci velkého obléhání odtáhli, položil **28. 3. 1566** vítězný velmistr řádu **Jean de la Vallette základní kámen** nového hlavního města. Ohromení hrdinským výkonem rytířského řádu, projevíli se zejména králové Španělska a Francie jako obzvláště velkorysí investoři. Papežský architekt **Francisco Laparelli da Cortona** (1521–1570) vypracoval na rýsovacím prkně během pár dní koncept uzpůsobený potřebám obrany řádu, který pak realizovali otroci a najatí dělníci z jižní Itálie.

Skalnaté území jižně od zničené **pevnosti St. Elmo** bylo srovnáno a na pevninské straně, před městskou zdí, se táhla 15 metrů hluboká jáma. Následně k tomu přibýly pevnosti s věžemi (angl. *cavalier*) a také spojovací zdi mezi baštami (angl. *curtain*). K tomu byl vybudován ještě **pravouhlý uliční systém** a budovány byly i vallettské monumentální stavby. Uliční systém měl umožnit především rychlé zásobování v případě útoku. Všechny stavby musely disponovat vlastní studnou a také kanalizačním připojením, podzemním systémem zaplaveným mořskou vodou.

Laparelliho maltský asistent **Gerolamo Cassar** (1520–1587)

převzal roku 1568 další výstavbu Valletty a postavil vedle mnoha jiných staveb palác velmistřů, řádový kostel a sedm z osmi slavných rezidencí krajanských spolků (franc. *Auberge*), což byla sídla, která obývaly rytířské řády rozdělené podle „jazyků“. Také zdi pevností a valy byly, podle tradice řádu, přidělovány jednotlivým řádovým jazykům a byly po nich i pojmenovávány (French Curtain, German Curtain atd.). *Cassarův* valový stavební styl se zdobením, které však bylo méně důležité, je pro obraz města určující. Dalšími slavnými staviteli, na jejichž jména lze na Maltě opakovaně narazit, byli *G. Barbara*, *G. Bonnici*, *G. Bonavia* und *L. Gafá* (☞ Glosář).

Stavebním materiálem byl už tehdy typický hrubý žlutý globigerinovaný vápenec, který se ještě dnes těží jižně od Luqy (Mqabba, Żurieq). V závislosti na intenzitě slunečního svitu se zdi a budovy jeví jednou jako krémověsvětlé, podruhé jako třpytivě zlaté a jindy

zas lesklé – takřka fascinující a hra barev v jednom tónu.

De la Vallette a jeho řád ovšem nebyli prvními osadníky na Monte Scribbera. Tisíce let předtím zde postavili neznámí osadníci megalitovou konstrukci, kterou *Lapparelli* ve své zprávě mimochodem zmínil jako „překážku“ v tom, aby pokračovaly jeho stavební práce.

V 17. století rozšířil italský stavitel opevnění **Paolo Floriani** obranný pás na pevninské straně, který se táhl až k dnešní, po něm pojmenované, městské čtvrti Floriana. Tento přední val je ještě dnes dobře dostupný a vyplatí se jej navštívit.

Až do *Napoleonova* vylodění (1798) byla Valletta sídlem řádu maltézských rytířů, pak se ale museli rytíři stáhnout. Poslední změny a rozšíření obranného valu převážně z přístavní strany provedli v **19. století Angličané**. Valletta a strategicky významný **Grand Harbour** byli během druhé světové války opakovaným cílem **náletů**, při

nichž bylo 90 % města zničeno. Po válce bylo hlavní město podle starých *Laparelliho* plánů postaveno **znovu a přesně podle originálu**, a tak si mohlo – přes všechny utrpené škody – zachovat svůj rytířský šarm.

Co stojí za vidění

City Gate a Republic Street

↗ XIV/A-B2

Za mostem nad městským příkopem kolem pobíhajících obchodníků, prodavačů losů a pekařů typických maltských sušenek a chleba, projdete velkou městskou bránou (City Gate, dříve Porto San Giorgio), jedním z prvních opevnění Valletty, a ocitnete se v městě samotném. Zatímco budova nalevo – jedna z nejnovějších a tím pádem také nápadně atypická – slouží jako **moderní nákupní centrum**, napravo se nachází několik butiků začleněných do městských hradeb. Zde se také nacházejí mimo jiné kanceláře Air Malta a **turistické informační centrum**. Odtud až po pevnost St. Elmo na druhém konci města se táhne třída Republic Street (Triq ir-Repubblika), která je hlavní ulicí a je **vhodná k dlouhým promenádám**. Najdeme tu totiž mnoho obchodů, institucí a zajímavých staveb.

Sv. Jan Cavalier a Hastings Gardens

↗ XIV/A2

Bašta Sv. Jana Cavalier, jeden z obou „strážců“ Valletty z dob založení, je dnes sídlem **velvyslanectví Suverénního řádu maltézských rytířů** (↗ Historie).

Na druhé straně od ulic Pope Pius V. a Windmill Street se na mohutném vnějším opevnění od bašty **Sv. Jana Bastion** po baštu **St. Michael's**

Bastion rozprostírají zahrady Hastings Gardens. Tento největší městský park nese jméno bývalého britského guvernéra *Francise Rawdona* markýze z *Hastingsu* (1754–1826), který se zasloužil o britské impérium v Indii a v Nepálu. Je odtud dobrý výhled na přístav Marsamxett-Harbour a na mohutné vnější opevnění Valletty, do kterého je, zčásti i v podzemí, začleněna Central Bank of Malta (Maltská národní banka).

St. James Cavalier

↗ XIV/A-B2

Bašta St. James Cavalier (sv. Jakub), druhý „strážce“, byl jedním z prvních objektů, který nechal *Jean Parisott de la Vallette* postavit na obranu města. Odtud mohly těžké **kanóny** dosáhnout jak na přístavní oblast, tak na město až po pevnost St. Elmo. Nápis na bráně „Università de dei grani 1686“ odkazuje na někdejší technicko-správní nástroj Malty, kterým byla **Univerzita** (↗ Malý maltský glosář).

Pevnost St. James prošla před několika lety nákladnou **rekonstrukcí**, přitom ale byla uvnitř moderně vybavená stavba důmyslně propojena s architekturou křížáckou. Dnes slouží jako **kreativní centrum**, kde se pořádají výstavy a divadelní představení, najdete tu i kino, koncertní síň a kavárnu s restaurací Inspirations. V neděli dopoledne se před zdmi opevnění koná **trh**, na kterém najdete všechny domácí zemědělské produkty, kuchyňské náčiní, knihy, suvenýry, drobné zvířectvo, elektroniku a oděvy.

National Museum of Fine Arts

(Admiralty House) ↗ XIV/B1–2

Budova v ulici South Street (architekt: *J. Soubiran*) byla zřízena johanitským řádem v 60. letech

18. století a sloužila jako dům pro hosty – jakýsi první hotel ve městě. Od roku 1821 ji využívali Angličané jaké sídlo admirality. Mimo jiné zde také sídlil *Lord Mountbatten*, nejvyšší velitel anglické flotily během druhé světové války.

Do roku 1974 byla budova restaurována a bylo zde zřízeno národní muzeum umění. Historicky nejzajímavější část muzea se nachází v suterénu a s „výtvarným uměním“ má jen málo společného: k vidění je tu mimo jiné **sběrka zbraní** a také náčiní a vybavení dřívější řádové nemocnice. V patře jsou vystaveny, vedle převážně italských maleb ze 14.–17. století, také díla **maltského sochaře Antonia Sciortina**, v přízemí se nacházejí umělecká díla místních i cizích umělců a také malby zachycující **historické dojmy z Malty** v průběhu staletí.

- **National Museum of Fine Arts**, otevřeno denně od 7.45 do 14 hod., vstupné 2, 35 €. Upozornění: Otevírací doba se opakovaně mění.

Auberge de France

Francouzi hráli za johanitů důležitou úlohu, významný *Grand Hospitalier* (představený řádové nemocnice) musel vždy pocházet z Francie. Také obrana nejdůležitější vallettské bašty na pevninské straně, St. James Cavalier, byla vyhrazena pouze jim. Tomu odpovídalo i jejich krásné sídlo. Auberge de France, sídlo určené pro francouzský krajaňský spolek a postavené v roce 1588 *F. Cassarem*, bylo ovšem za druhé světové války **úplně zničeno**. Kromě fotografií a pozůstatků v muzeu je nám o sídle nejvýznamnějšího krajského spolku jen velmi málo známo. Na místě bývalé rezidence byla po válce zřízena

budova dnešní **Workers Memorial Building** (Památník dělníkům).

- **Restaurace** uvnitř nabízí cenově velmi výhodné minutky a občerstvení.

Kostel sv. Augustina ↗ XIV/B2

Jednu z méně známých staveb renovaného maltského architekta *G. Cassara* lze obdivovat v ulici Old Bakery Street. V roce 1571 postavil tento zvnitřku bombasticky působící kostel zasvěcený svatému Augustinovi. Socha svatého Augustina je umístěna na malém balkoně nad hlavním oltářem.

- Otevřeno denně 6–12 hod. a 15–18 hod.

Buttigieg-Francia Palace ↗ XIV/B2

Postaven roku 1876 „hvězdným architektem“ *Giuseppem Bonaviou*, spojuje v sobě bývalý **městský palác** na Republic Street maltské, benátské a klasické prvky. Budova byla postavena na pozemku někdejších zbrojířů rytířského řádu zvaných *ferreira* (z lat. *ferrum* = železo) a ještě dnes nese neoficiální název **Palazzo Ferreira**. Tato palácová stavba, kterou *Bonavia* zamýšlel jako protipól k naproti stojící staré opeře, byla na konci 19. století vzorem pro mnoho menších soukromých domů ve městě. Dnes zde mají svá sídla různé správní orgány.

Royal Opera ↗ XIV/B2

Kolem roku 1860, v době britské koloniální nadvlády, zřídil Brit *E. M. Barry* královskou operu, která ale byla zničena během druhé světové války. Protože byla považována z hlediska celkového obrazu města

za netytickou, byla ponechána jako **ruina** a zároveň parkoviště. Vlastním důvodem je, jak se šušká, skutečnost, že britská koloniální správa dala při udílení zakázky přednost nějakému Angličanovi před maltským architektem *Giuseppem Bonaviou*. Opravdu existují originální plány Bonavii z roku 1858, které městskému obrazu odpovídají mnohem lépe. Záhadná byla také skutečnost, že opera v květnu 1873, sedm let po prvním představení, za nevysvětlitelných okolností vyhořela a poté byla znovu postavena podle *Barryho* plánů. Model budovy Royal Opera je dnes k vidění v Manoelově divadle.

Opera ale nebyla první budovou na tomto místě. Z dřívější stavby, *Turcopilierova* sídla (vrchní velitel kavalérie), se ovšem nic nedochovalo.

Kostel sv. Františka ↗ XIV/B2

Řád **františkánů**, který nebyl zdaleka vždy s johanity zajedno, si směl v roce 1598 zřídit ve Vallettě vlastní malou **řádovou kapli**. Barokní fasáda na třídě Republic Street pochází teprve z roku 1681, titulární obraz uvnitř „Františkovo zjevení“ přidal maltský malíř *Giuseppe Cali* v pozdním 19. století.

Kostel sv. Barbory ↗ XIV/B2

Kostel určený k církevním shromážděním rytířského řádu provensálského původu vznikl v roce 1739 podle plánu *Giuseppe Bonnicioho*. Nachází se naproti kostelu sv. Františka a je stejně jako mnoho jiných malých kostelů ve městě začleněn do bloku domů, a proto jej lze sotva rozpoznat. St. Barbara je jedním z mála kostelů, ve kterém se v neděli dopoledne slouží **mše v německém jazyce**.

Kostel Our Lady of Victory a Boffa-Memorial ↗ XIV/B2

Na místě vítězství, na náměstí Victory Square, položil *velmistr Jean Francois Parisot de la Valette* 28. března 1566 **základní kámen nového města** s tímto kostelem. Na památku tohoto slavného vítězství kostel pojmenoval „Ta Vittoria“ (Vítězná), později byl pojmenován „Our Lady of Victoria“. V roce 1568 zde byl *de la Valette* pochován (později byly jeho ostatky přesunuty do spolukatedrály). Od raného 17. století sloužil dlouho kostel Ta Vittoria jako farní kostel řádu. Barokní fasádu přidal v 18. století *R. Carapecchia*. Busta nad portálem představuje *papeže Inocence XI.* a je projevem díky velmistra R. Perellose za urovnání sporu mezi řádem a biskupem.

Pomník nalevo od kostela ukazuje významného maltského politika poválečné doby, **Sira Paula Boffu** (*Pawl Boffa* 1890–1962), který se v letech 1947–1950 proslavil jako první ministerský předseda poválečné labouristické vlády.

Auberge d'Italie (Hlavní pošta) ↗ XIV/B3

Tato budova s krajně proměnlivou historií pochází od *R. Cassara*, který ji postavil v roce 1574 pro italský spolek. Zprvu jednopatrová stavba byla v 17. století rozšířena a nově vystavěna v **barokním stylu** italským velmistrem *Carafou*, protože ten tuto jednopatrovou budovu považoval pro italský krajanský spolek za neadekvátní. Jeho busta a znak jsou zvětšeny nad portálem.

Italům příslušela obrana bašty Petra a Pavla, jejich představený vždy zaujímal pozici velkoadmirála řádové flotily. Hlavní zasedací sál v přízemí

s **malbami bitvy u Dardanel** (1656) připomíná nejslavnější dny řádu.

Během druhé světové války zde Angličané zřídili svůj soudní tribunál, po válce tu pak vzniklo muzeum. Teprve po odstranění všech škod způsobených válkou našla v rezidenci Auberge d'Italia své sídlo **hlavní pošta**.

Kostel sv. Kateřiny ↗ XIV/B2

Naproti kostelu Ta Vittoria se na rezidenci Auberge d'Italia bezprostředně napojuje kostel svatě Kateřiny, svého času kaple italského spolku. Malá kopulovitá stavba vznikla v roce 1576 pod vedením G. Cassara. Dnešní budova ovšem byla kolem roku 1715 kompletně nově vybudována a opatřena titulárním obrazem maltského umělce M. Pretiho. Originály z původního kostela jsou rohové pilastry a půlkruhová okna.

Auberge de Castille, Leon et Portugal ↗ XIV/B2

I tato rezidence se ne příliš výstižně označuje za *Cassarovo* dílo. Tento maltský architekt sice na stejném místě v roce 1574 postavil malou rezidenci jenže ta byla *velmistrem Emanuele* *Pintem de Fonseca* (Portugalsko) stržena a v roce 1744 zde byla stavitelem D. Cachiou nově vybudována **velkolepá barokní stavba**. Stejně jako v případě rezidence Auberge d'Italia byla původní budova vnímána jako nevhodná a měla být přestavěna na dvoupatrovou budovu sloužící jako krajanské reprezentační sídlo. *Pintovo* jméno je zvěčněno na kanónech stojících před palácem, jeho busta se nachází na fasádě nad sloupovým portálem a jeho znak nad středovými okny v patře.

Iberové, stejně jako Francouzi, zaujímali klíčovou pozici v řádem řízeném státě, oni určovali, kdo bude vykonávat funkce *Gran Cancellara* (velkokancléř) a střežili řádovou pečeť. Po skončení vlády řádu přesídlili současní vládci do rezidence Auberge de Castille, Leon et Portugal. Dnes tato budova slouží jako **sídlo úřadu maltského ministerského předsedy**. Socha stojící před palácem představuje *Manwella Demecha* (1860–1921), průkopníka socialistických idejí na Maltě.

Palazzo Parisio ↗ XIV/B2

Tento soukromý dům vznikl v roce 1760 a zanedlouho přešel do vlastnictví rodiny *Parisiových*, od jejichž jména je odvozen i dnešní název. V červnu 1798 si *Napoleon Bonaparte* během svého pobytu na Maltě vyzval Palazzo Parisio jako své sídlo.

Dnes je budova sídlem **maltského Ministerstva zahraničí**, a proto je také veřejnosti nepřístupná.

Upper Barracca Gardens ↗ XIV/B3

Bývalé vojenské cvičiště johanitů nacházející se nad baštou sv. Pavla Bastion fascinuje již odedávna každého návštěvníka Malty svou famózní polohou. Ať už brzy ráno, během dne nebo po setmění, toto místo poskytuje pohled na Vallettu a celý Grand Harbour včetně mohutných pevností na druhé straně přístavu z té nejkrásnější strany. Tento **fantastický výhled** na město a okolí je třeba na sebe nechat působit vícekrát a vydatně: panorama sahá od nejzajímavějších perspektiv v rovných ulicích Valletty přes vjezd do přístavu, pevnosti Fort Ricasolli, Fort San Angelo a Fort St. Michael se slavnou Vedettou (zleva doprava) až po doky a přístaviště Marsy. Nejen

cizinci, ale i místní zbožňují chvíle, kdy mohou sedět v parku, vychutnávat si donesené pastizzi nebo se občerstvit v malém kiosku v parku.

V samotné zahradě je k vidění řada **soch a portrétů**, třeba slavná bronzová socha dětí s názvem „Les Gavroches“ (Děti ulice, 1907) od *Antonia Sciortina* nebo busty britského válečného premiéra *Sira Winstona Churchilla* a *Johna Bathurst Thomsona*, lékaře 69. britského regimentu, který přišel o život v roce 1850 v boji proti choleře.

- Park se večer zavírá kolem 22.30 hod., vstup volný.
- Před vchodem do parku se vlevo nachází **Dar L'Emigrant**, kde několikrát denně probíhá představení „**Svatý ostrov**“. Ústředním tématem je ztroskotání apoštola Pavla na Maltě, návštěvníkům jsou zde v mnoha jazycích přiblíženy také maltský folklor a maltská kultura. Představení se konají denně v 10, 11.30, 13, 14.30 a v 16 hodin, v sobotu v 10, 11.30 a 13 hodin a v neděli jen v 10 a 11.30 hodin. Vstupné 2,50 €, děti 2,30 €, rodinné vstupné 4,70 €.

Brána Victoria ↗ XIV/B3

Jižní brána vznikla v první fázi výstavby Valletty a byla vedle brány Porto San Giorgio (dnešní City Gate) a Židovské brány (východně pod St. Elmo) jedním ze tří přístupových bodů do města. Byla to **Porta del Monte** (a ne City Gate), kterou v roce 1571 johanité oficiálně a se slavnostním procesím vstoupili do nového města. V roce 1884 byla Porta del Monte rozšířena a přejmenována na bránu Victoria. Na rozdíl od náměstí Victory či města

Vittoriosa, jejichž jména pocházejí od vítězných johanitů, pojmenovali britští koloniální panovníci bránu na počest anglické královny *Victorie*.

Castellania ↗ XIV/B2

V roce 1748 dokončil španělský velmistř *M. Pinto de Fonseca* **budovu soudu a vězení** pro potřeby řádu; autorem pozoruhodné mramorové fasády domu byl sochař *M. Gian*. Vedoucími staviteli byli *G. Bonnicci* a méně známý *F. Gerafa*. Dvě figury nad portálem symbolizují spravedlnost a pravdu. Na rohu budovy se nachází kámen, který sloužil jako pranýř, na němž museli odsouzení „sedět na hanbě“.

Zatímco mnoho jiných řádových funkcí bylo přiřazováno určitým národnostem, byl *castellano*, druh nejvyššího soudce, volen na dva roky z řad rytířů. Aby byla zajištěna absolutní neutralita, bydlel a žil tento soudce ve svém úředním sídle a neopustil jej ani na mši – součástí Castellanie je i kaple!

Dnes tu má své sídlo maltský **úřad pro zdraví**.

Kostel sv. Jakuba ↗ XIV/B2

Kastilští řádoví bratři nechali tento kostel zbudovat v roce 1710, autorem byl architekt *R. Carapечchia*, který stavěl výhradně pro johanity. Jako předobraz mu sloužil kostel Santa Maria della Vittoria v Římě. *Carapечchiova* díla ve Vallettě, ke kterým vedle kostela sv. Jakub patří také kostely sv. Barbory, sv. Kateřiny, a residence Auberge d'Aragon, se vyznačují **bohatým zdobením fasád**, což je pro maltské baroko prvek spíše netypický. Z tohoto důvodu stojí jinak nenápadná kaple za pozornost.

Malta Government Crafts Center

↗ XIV/B2

Národní centrum uměleckých řemesel – Centru Snajja Maltin nabízí dobrý pohled do místní umělecko-řemeslné výroby. Jedná se čistě o **výstavu**, na které se může člověk zajímající se o tuto oblast informovat a získat příslušné adresy. Prodej tu neprobíhá, člověk se tu může nerušeně rozhlížet.

- **Malta Government Crafts Center**, otevřeno Po–pá 9–12.30 hod. a 13–17 hod., od června do září jen dopoledne; vstup volný.

Auberge de Provence

(Národní archeologické muzeum)
↗ XIV/B2

Francouzští rytíři johanitského řádu, kteří vždy měli početní převahu a také zaujímali nejdůležitější posty, sami obsadili tři rezidence ve Vallettě. Rezidence Auberge de Provence vznikla pod vedením *Gerolama Cassara* kolem let 1571–75 a patří k nejkrásnějším stavbám maltského stavitelství. Architektonicky zde *Cassar* zvýraznil především patro, ve kterém se nachází dřevem obložený, bohatě zdobený hlavní sál – jeden z nejhezčích **rytířských sálů** na Maltě. Stáje a sklady byly umístěny v přízemí. *Cassarova* šikmá střešní konstrukce je na Maltě neobvyklá a mezi významnými stavbami je k vidění jen na paláci velmistru a na bývalé řádové nemocnici.

Poté, co Maltu převzali Britové a nastal konec rytířských dob, se z paláce Auberge de Provence stal **British Union Club**, jedno z tehdy slavných zařízení, ve kterém britští koloniální vládcí trávili volný čas.

V roce 1960 začala stavba sloužit svému dnešnímu účelu, totiž

jako významné maltské muzeum archeologie a historie. Exponáty ovšem byly nashromážděny už daleko dříve. První část sbírky pochází od Maltana *F. Abely* (17. století), který se zajímal o starověké dějiny své země a usilovně sbíral staré nálezy. Předposlední velmistr řádu *de Rohan* (1775–1797) se velmi zajímal o maltskou historii, sbírku rozšířil a nechal ji archivovat v národní knihovně. První historické muzeum přístupné veřejnosti vzniklo teprve v roce 1904 naproti spolukatedrále sv. Jana. Muzeum se v roce 1920 kvůli rozsáhlým nálezům z Tarxienu stalo příliš malým a muselo být přestěhováno do paláce Auberge d'Italie. Sbírkou **výborně dochovaných nálezů z raných dob dějin lidstva** v paláci Auberge de Provence je v Evropě jedinečná.

Celé přízemí je vyhrazeno nálezům z **mladší doby kamenné** (5000–2500 př. Kr.) a z **doby bronzové** (2000–1500 př. Kr.). Nejvýznamnějšími exponáty jsou „Maltská Venuše“ a sošky *Magna-Mater* z *Hagar Qimu*, „Spící“ z hypogea a sakrální a obětní předměty z Tarxienu.

V prvním patře se nachází **fénicko-punsko-římská sbírka** předmětů, které se přidávaly do hrobů, předmětů denní potřeby a vyobrazení válečných a obchodních galéri z období 7–3. století př. Kr. Nejvýznamnějším exponátem je tu dvojité modlitební kámen z *Marsaxlokku*, jehož čelní strana s dvojjazyčnými **nápis v řečtině a féničtině** umožnila rozluštit fénickou abecedu (předchůdkyni naší latinské abecedy).

Pozor: Toto patro je příležitostně uvolňováno pro dočasné výstavy, např. pro terakotovou armádu císaře *Qin Shi HuangDi*.

Soška Magna-Mater z doby kamenné

Exponáty jsou opatřeny anglickými vysvětlivkami, **prohlídky** v anglickém jazyce se konají v 10 a 15 hodin, na požádání je možná i prohlídka v německém jazyce. Vážní zájemci mohou dokonce na požádání nahlédnout do zpráv o vykopávkách, které jsou uloženy v archívu muzea.

Návštěva tohoto muzea je pro milovníky historie povinností, obzvláště mají-li málo času k návštěvě nalezišť z doby kamenné nacházejících se mimo Vallettu nebo zajímají-li se více o nálezy než o naleziště samotná.

- **Otevřeno** denně 9–17 hodin, **vstupné** 4,70 €, děti 2,40 €.
Informace předem na čísle 21225577.

Spolkatedrála sv. Jana ↗ XIV/B2

Spolkatedrála Sv. Jana by měla být na programu každého návštěvníka Malty, i toho, kdo není náboženského ani uměleckého založení. Katedrála je šperkem i klenotnicí západní rytířské a církevní historie.

Nejdříve několik slov k ne zrovna obvyklému označení „**spolkatedrála**“: Obvykle se hlavní kostel v sídle biskupa nazýval „katedrálou“. Na Maltě jím byla katedrála v Mdině, ve starém hlavním městě. Poté, co se v pozdním období řádu a za vlády Britů politický a společenský život přesunul do Valletty, byl řádový kostel sv. Jana v roce 1816 dekretem *papeže Pia VII.* ustanoven „spolkatedrálou“, de facto mu byl přisouzen stejný význam jako katedrále v Mdině.

Dějiny stavby: Hluboce věřící velmistr *Jean L'Eveque de la Cassière* (velmistrem v letech 1572–1581) chtěl z vlastních značných prostředků nechat postavit řádový

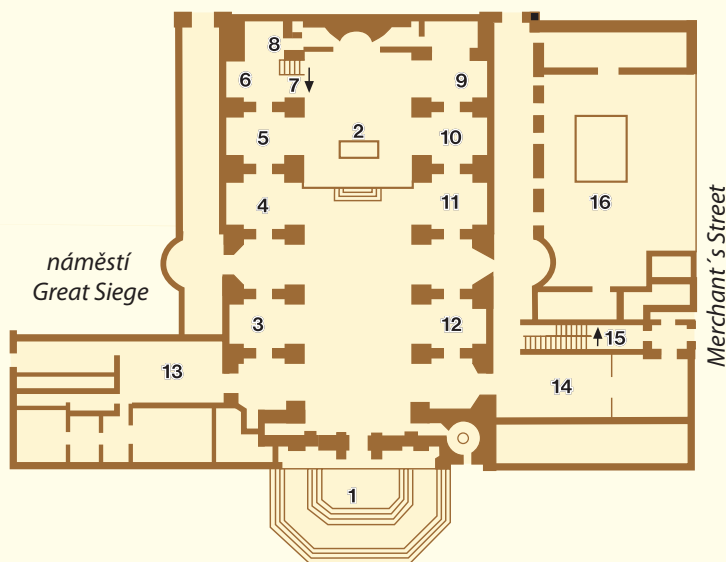
kostel zasvěcený řádovému patronu Janovi (John). Tímto úkolem pověřil nejslavnějšího maltského architekta, *Gerolama Cassara*. *Cassar* se svým nejvýznamnějším dílem začal v listopadu roku 1573. Stavba klenby nad obdélníkovou podlahou pro hlavní loď o rozměrech 58×40 m byla i pro nejzkušenějšího a nejtalentovanějšího stavitele na Maltě novinkou. Sáhl proto k jednomu triku, který on sám označil za nouzové řešení („koňská stáj s kaplemi jako boxy pro zvířata“), jeho obdivovatelé jej ale považovali za geniální: stáhl příčné zdi a nosné sloupy tak daleko od bočních stran, že vznikl relativně úzký hlavní sál s šesti bočními kaplemi. Po čtyřech letech stavebních prací zasvětil v únoru 1578 *arcibiskup L. Torres* ze sicilského arcibiskupství Monreale tento řádový kostel Janu Křtiteli.

Zvnějšku spíše prostá **fasáda** v žádném případě neodkazuje na nádheru, která je uvnitř. Za pozornost stojí **zvonice** na pravé straně, která vedle hodinového stroje disponuje také dvojími **kalendářními hodinami** pro den a pro měsíc. Z **balkónu**, který v církevních stavbách není až tak úplně obvyklý, byl svého času čekajícímu lidu oznamován výsledek volby velmistra.

Za zmínku stojí i oba **litinové kanóny** před spolkatedrálou Sv. Jana, z nichž ten napravo byl dárek *Ludvíka Hessenského* z roku 1600. Ten levý pochází z raného 18. století a nese znak portugalského velmistra *de Vilheny*.

Před vstupem **do spolkatedrály** byste měli mít na paměti, že kostel byl uvnitř zpočátku stejně prostý jako vnější fasáda. Protože sv. Jan sloužil jako řádový kostel, bylo pro rytíře svatou povinností průběžně vylepšovat vnitřní výzdobu

Spolkatedrála sv. Jana

náměstí sv. Jana

1 Hlavní vchod	9 Kaple Nejvyšší svátosti řádu
2 Kněžiště s vysokým oltářem	10 Kaple Auvergne
3 Německá kaple	11 Kaple Aragonu
4 Italská kaple	12 Kastilská kaple
5 Francouzská kaple	13 Sakristie
6 Kaple Provence	14 Oratoř
7 Vstup do velmisterské hrobky	15 Vstup do muzea katedrály
8 Kaple s relikviemi	16 Campo Santo

a úpravu kostela a opatřit jej různými uměleckými skvosty a cenovými daně, příspěvky a kořisti v následujících staletích putovaly tomuto řadovému kostelu, který tak údajně povýšil na nejbohatší kostel světa!

Malby a výzdoba stěn jsou dílem *Mattii Pretiho* (1613–1699, ☞ Glosář), který od roku 1662 maloval pro řád zdarma. Také mnoho symbolů a znaků – jako například osmihrotý johanitský kříž na sloupech – umístil dodatečně *Preti*.

Ve středu mohutného, lehce vyvýšeného kněžiště stojí **vysoký oltář** z mramoru, zlata a lapisu lazuli. Mramorovou skulpturu „Křest Krista“ začal tvořit maltský umělec *Melchior Gafà*, bratr stavitele Lorenza. Protože ale v roce 1667 nečekaně zemřel, dokončil toto mistrovské dílo Ital *G. Mazuolli*. **Nádherný interiér** je dílem mistrů 16. a 17. století. Za zmínku stojí padesát kilogramů vážící „věčné světlo“, které bylo v roce 1798 odcizeno *Napoleonem*

a „smělo“ být odkoupeno zpět jen za astronomickou částku.

Podlaha v katedrále se skládá ze 400 pečlivě opracovaných **mramorových náhrobních desek**, pod nimiž leží pochováni nejvýznamnější rytíři řádu, nápisy přitom podávají zprávu o životě a činech jednotlivých řádových bratrů. Mimo jiné zde leží pochován *Mattia Preti* a také 26 z 28 velmistřů – *Ferdinand d'Hompesch* (poslední velmistr na Maltě, ↗ Historie) zemřel v exilu, a v nepřítomnosti zvolený Francouz *Didier de Sainte Jalle* zemřel roku 1536 v zahraňiči, ještě předtím, než mohl nastoupit do úřadu na Maltě. Nalezneme zde i slavná jména evropských vysokých šlechticů jako *Grimaldiho* (Monako), *Mediciho* (Florence) nebo *Dorii* (Janov).

Náhrobní desky nejsou položeny jen v hlavní lodi, ale také v bočních kaplích. Tyto „vedlejší produkty“ zamýšlené *Cassarem* jen jako opěry pro střešní konstrukci se postupem času staly kaplemi jednotlivých krajan-ských spolků. Těm příslušela výzdoba kaplí a do nich také pochovávali velmistři jednotlivých spolků.

Německá kaple, zasvěcená třem svatým králům, byla vyzdobena za finanční podpory řádových rytířů *P. von Guttenberga*, hraběte *Nesselrodeho*, *C. von Osterhausena* a *F. von Sonnenberga*.

Italská kaple (svaté Kateřiny) ukrývá pravý skvost, obraz svatého Jeronýma z roku 1608 malíře *Michelangela de Caravaggia*. Obličej na obraze má být podobný umělcovu příteli velmistru *Wignacourtovi*. Působivý je rovněž náhrobek *velmistra Gregoria Carafy* (1680–1690).

Ve **Francouzské kapli** svatého Pavla se nachází oltářní obraz „Pavlovo obrácení“ od *Mattii Pretiho*, který platí za jeho nejvyzrálejší dílo. Zde odpočívají rytíři z rodiny

Wignacourt, k níž patřili dva velmistři a další vysocí hodnostáři johanitského řádu.

V kapli Provence (svatého Michala) jsou k vidění hrobky velmistřů *Antoina de Pauleho* a *Jeana Paula Lascariho Castellara*.

Jedna chodba vede dolů do **krypty**, kde jsou hrobky velmistřů a čelních představitelů řádu až do roku 1623, mezi nimi také *L'Isle Adam* a *Jean Parisot de la Vallette*. Je zde pochován i *de la Vallettův* poradce *Sir Oliver Starkey*, který jako jediný nebyl velmistrem.

Kaple s relikviemi ukrývá dřevěnou sošku svatého Jana z *Gran Carraccy*, z vlajkové lodi řádu. Papežským dekretem byla kaple přidělena anglicko-bavorskému krajan-skému spolku.

V kapli Nejvyšší svátosti se nacházejí největší posvátné předměty, mezi nimi pravá ruka svatého Jana a Madona z *Philermos*, skříňka z raných dob řádu. Údajně byly obě v roce 1798 včas uchráněny před rabováním Francouzů a vyvezeny pryč ze země. Podle legendy byly stříbrné dveře kaple narychlo natřeny na černo, aby unikly chamtivým pohledům Francouzů.

V **kapli Auvergne**, věnované svatému Sebastíanovi, odpočívají velmistři *Annet de Clermont-Gessan* a také rytíř *Melchior de Robles y Pereira*, který se během „velkého obléhání“ vyznamenal neobvyklou statečností. Jemu je věnována zádušní mše konaná 8. září.

Pro **kapli Aragonu, Katalánska a Navarry** stvořil *M. Preti* titulární obraz „Svatý Jiří na koni“ (1657). Zde leží velmistři *Ramon Perellos*, *Raphael Cotoner*, *Nicola Cotoner* a *Martin de Redin*.

V **kastilsko-portugalské kapli** (svatého Jakuba) se nachází těžký monumentální pomník z bronzu vel-

mistra *Antonia Manoela de Vilheny*. *Vilhena* je zobrazen, jak se svými architekty projednává stavbu pevnosti Fort Manoel. Leží zde také *Manoel Pinto de Fonseca*.

Při pohledu vlevo od hlavního vchodu lze vidět hrobku *Marca Antonia Zondariho*, který jako jediný velmistr není pochován v kryptě nebo v kapli. V přilehlé předsíni, která se architektonicky podobá kapli, najdeme náhrobek *M. Pretiho*, za ním je **sakristie** s nesmírně cennými malbami různých mistrů 16. století.

Na protilehlé straně se nacházejí oratoř a muzeum katedrály. **Oratoř**, která je pro mnoho znalců umění vrcholem celé návštěvy katedrály, ukrývá nenahraditelné originály, ukrývá (mimo jiné „Korunování Krista“) a také Caravaggiovo „**Stětí Jana Křtitele**“ (1608, ↗ Glosář), jedno z nejvýznamnějších děl evropského malířství. Na 20 m² je za velkolepého působení barev a světla znázorněna nejprve mečem a poté dýkou dokončená poprava tohoto světce. Původně byla oratoř využívána jako výuková místnost pro řádové nováčky v duchovních otázkách.

Také sousední **muzeum** s kněžskými knihami z 15. a 16. století a mnoha tapiseriemi, které vznikly mimo jiné podle *Rubensovy* předlohy, stojí za vidění.

- Do katedrály, oratoře a muzea (5,80 €, děti do 12 let zdarma) lze vstoupit pouze novým bočním vchodem (z Republic Street); otevřeno Po–pá 9.30–16.30 hodin, So 9.30–12.30 hodin. Další informace na www.stjohnscocathedral.com. V době vydání (2009) platí následující zvláštní opatření: Krypta není z důvodu restaurátorských prací zatím přístupná.

Náměstí Great Siege ↗ XIV/B2

„Náměstí velkého obléhání“ je dnes jakýmsi **centrem města**. 8. září, v den výročí odchodu Turků v roce 1565 a dnes už také v den státního svátku, se zde koná **vzpomínková akce**. K monumentu maltského sochaře *A. Sciortina* jsou každý rok pokládány věnce na připomínku velkého obléhání. Památník symbolizuje johanitské ideály – víru, svobodu a odvahu.

Justiční palác (dříve rezidence Auberge d’Auvergne) ↗ XIV/B2

Nejdůležitější johanitský post vedle velkoadmirála, post velkomaršála, zaujímali rytíři z Auvergne. Velkomaršál velel pozemnímu vojsku a v případě nasazení členů řádů také jim. V roce 1575 postavil *Cassar* rezidenci Auberge d’Auvergne, která ale byla v roce 1942 do základů zničena. Dnešní budova pochází ze 60. let 20. a slouží jako maltský **nejvyšší soudní dvůr** (Law Court).

National Library ↗ XIV/B2

První patro Maltské národní knihovny si zaslouží pozornost. Zde jsou v hlavní čítárně vystaveny **velké knihy a spisy** volně přístupné komukoliv. Jsou zde také k vidění olejomalby např. ruského *cara Pavla I.* (↗ Historie). Hlavním exponátem literární sbírky jsou zcela dochované **záznamy řádu** z let 1107 až 1798, zakládací listina řádu *papeže Pascalia II.* z roku 1113 a také listina *císaře Karla V.* z roku 1530, ve které byly Malta a Tripolis dány johanitům jako léno (ve vitrínách v hlavním sále). Také jsou zde k vidění díla věnující se církevním dějinám středověku a raného novověku.

Maltská národní knihovna existuje, i když v jiné podobě, už od roku 1555

a byla nejprve umístěna v Birgu. Poté, co byla postavena spolukatedrála sv. Jana, byla knihovna přesunuta do oratoře a dnešního muzea. Až do „velkého rabování“ Francouzů (1798) narostl stav knihovny na tehdejší poměry neuvěřitelných 80 000 svazků. V roce 1776 si španělský krajanský spolek zadal stavbu dnešní knihovny, kterou ale s 30 000 pozůstalými svazky skutečně zprovoznili až Angličané v roce 1812.

- Otevírací doba knihovny v pracovních dnech (kromě středy) je 8.15–13 hod. a 14–17.45 hod. v sobotu 8.15–13 hod., v letních měsících jen dopoledne. Vstup je volný, ale je třeba dbát na absolutní zákaz fotografování!
- Dole na Republic Square zve **Trattoria Palazzo Restaurant** k dobrému, ale ne zrovna levnému občerstvení, kávě nebo koláči. Starý název oblíbeného místa, Queens Square, připomíná pomník královny Victorie.
- Speciálně k tématu velkého obléhání knihovna pořádá **multimediální show „The Great Siege of Malta“** (vstupné 6 €, denně 9–16 hod., tel. 21247300), která zábavným způsobem (návštěvník dostane přehrávací zařízení a sluchátka a postupně prochází jednotlivými scénami) zprostředkovává zajímavou část maltské historie.

Kostel Ztroskotání sv. Pavla

↗ XIV/B2

Na památku velké církevní a historické události, totiž (údajného) **ztroskotání apoštola Pavla na Maltě**, postavil *G. Cassar* roku 1609

kostel v prosté podobě s názvem Kostel Ztroskotání sv. Pavla (St. Paul's Shipwreck Church). Podobně jako v *Cassarově* katedrále slouží i zde boční kaple, přidělené jednotlivým společenstvím, jako podpěry. Už roku 1629 byla jednoduchost tohoto místa považována za nepatřičnou a podle plánů *L. Gafàse* došlo k přestavbě na honosnou budovu se zlatými a stříbrnými sakrálními předměty. Jeho bratr *M. Gafà* přispěl dřevěnou soškou svatého Pavla, která se nachází v kostele dodnes.

V kostele Ztroskotání sv. Pavla leží pochováno přes 30 hodnostářů, převážně těch, kteří stavbu financovali. Ústředním tématem obrazu nad hlavním oltářem je ztroskotání lodi svatého Pavla v (↗) St. Paul's Bay, jehož autorem je *M. P. d'Aleccio*. Jako největší svátosti jsou uctívány apoštolova pažní kost a část sloupu, na kterém byl Pavel stát.

- Otevřeno denně 9.30–12 hod. a 16–17 hod., použijte boční vchod!

Tržnice (As Suq Tal Belt) ↗ XV/C2

Původní budova tržnice byla postavena už v roce 1630 a sloužila k zásobování všech obyvatel Valletty. Po staletí byla As Suq Tal Belt překladištěm zboží a potravin v zemi. Kvůli porušené statické byla roku 1859 stará budova tržnice nahrazena železnou halou, ve které je k dostání všechno, co země vyprodukuje, od čerstvého masa až po nakládané kapary. V posledních letech se drobní trhovci postupně dostávají do problémů se ziskem – příčinou jsou nové supermarkety – bude-li tato tendence pokračovat, bude nevyhnutelným následkem uzavření tradiční tržnice.

Grand Master's Palace (Velmisterský palác) ↗ XIV/B-C2

Návštěva Velmisterského paláce patří k vrcholným okamžikům návštěvy Valletty, a proto byste ji měli bezpodmínečně začlenit do svých plánů.

Skutečný původ Velmisterského paláce na třídě Triq ir-Repubblica nebyl nikdy zcela objasněn. Podle jednomyslného usnesení rady rytířského řádu kolem roku 1568 mělo být totiž sídlo velmistra postaveno na nejvyšším místě Valletty (tím by byl palác dnešní Auberge de Castille). Svého času úřadující italský velmistr *del Monte* plánoval na nynějším místě rodinnou rezidenci a přesvědčil řád, že palác musí být postaven právě zde. Pozemek patřil rodině *Scriberrových*, kteří by nikdy nesouhlasili s prodejem soukromé osobě, *del Montemu*, ale zájmům řádu pak ustoupili. Jako protislužba bylo dohodnuto, že pro hlavu rodiny *Scriberrových* se každý rok bude konat sváteční ceremoniál se symbolickým předáním obilí a vody – což úspěšně probíhalo až do roku 1798, kdy řád na Maltě skončil.

Tak byl roku 1571 G. Cassar pověřen stavbou, která byla zpřístupněna už o tři roky později. Budova v dnešní podobě byla ale po rozšířeních a přístavbách dokončena teprve v pozdním 18. století. Názory na *Cassarovo* dílo se lišily, předmětem časté kritiky byl pak obzvláště jednoduchý zevnějšek. Je třeba připomenout, že johanité byli vojenským rytířským řádem, který měl v čerstvé paměti vzpomínku na velké obléhání, a příkládal proto největší význam tzv. „opevňovacímu způsobu stavby“. Podobně jako spolukatedrála Sv. Jana se Velmisterský palác nutně opírá

o vojenskou účelovost tehdejšího hlavního sídla johanitů na ostrově Rhodos.

Dřívějšího data jsou některé pamětní desky na **fasádě**, která odkazuje na některé zvláštní události druhé světové války, mimo jiné také na udělení Kříže sv. Jiří (↗ Státní znak a symboly).

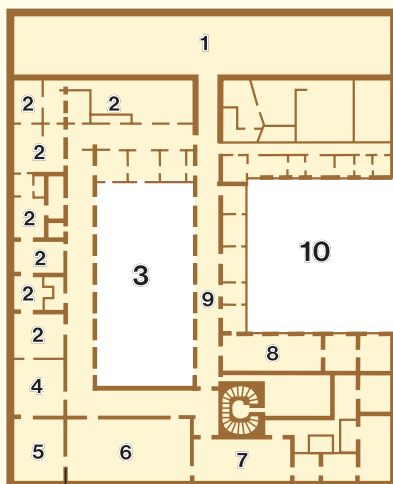
Do paláce se dnes vstupuje téměř výhradně **obloukovitou bránou** z třídy Triq ir-Repubblica. Pamětní deska na bráně upomíná na návštěvu paláce britskou královskou rodinou.

Vnitřek paláce překvapuje ostrým protikladem k prostému zevnějšku. Už oba spolu spojené **vnitřní dvory Neptunův a Prince Alfréda** jsou potěchou pro oko: Zelená oáza tvoří ostrý kontrast k jinak spíše neúrodné Vallettě, za vidění stojí také socha Neptuna (*M. Gafá*, 1615) a Pinto de Fonsecaovy hodiny se zvonkohrou a tureckými figurkami (1745).

V suterénu se nacházejí kancelářské místnosti, veřejnosti přístupná je pouze bývalá **zbrojnice** (Palace Armoury, vstupenky k dostání na místě). Zde mohlo být vyzbrojeno až 60 000 mužů. Dodnes se zachovalo skoro 6 000 uniforem, šavle a pušky, mezi nimi také slavnostní uniforma (vykládaná zlatem) velmistra *Alofa de Wignacourta*, *Martina de Garzeze*, *Jeana de la Valetteho* a také originální brnění pozdějšího velmistra *Jeana de la Cassièreho*, které měl na sobě při velkém obléhání. Návštěvníci se do patra nedostanou po hlavních schodech, nýbrž po malých točitých (bývalý vchod pro služebnictvo), které se nacházejí ve dvoře Prince Alfréda. Tento vchod se zdá být při renovaci pořád opomíjen a tvoří silný kontrast k honosné galerii **Armoury Corridor**, do které se vstupuje nejdříve. Na stěnách visí portréty všech velmistrů, do podlahy

Velmisterský palác patro (Grand Master's Palace)

- 1 Parlamentní sál
- 2 Ministerské a poslanecké místnosti
- 3 Neptunův dvůr
- 4 Žlutý sál
- 5 Červený sál
- 6 Velký zasedací sál
- 7 Jídelna
- 8 Tapestry Chamber – Gobelínový sál (Malý zasedací sál)
- 9 galerie Armoury-Korridor
- 10 Dvůr Prince Alberta

jsou zapuštěny znaky různých řádů a nový znak republiky.

Na pravém konci galerie se nachází dnešní **zasedací sál maltského parlamentu**, bývalý sklad zbraní.

Na druhém konci koridoru je **Dinning Hall** (jídelna) s portréty britské královské rodiny a s křišťálovými lustry z Čech a také velký zasedací sál, zvaný také **Throne Room (korunní sál)**. Zde jsou k vidění série obrazů znázorňujících velké obléhání (*P. d'Aluccio*, kolem roku 1576) a také trůn velmistra. Prezident zde přijímá státní návštěvy.

Na korunní sál navazuje ještě **Ambassador's Room** (místnost velvyslance), na základě červených zdí také nazývaná Red Room s malbami vztahujícími se k dějinám řádu a také **Conference Room** (malý zasedací sál). Vedle malovaných sufitů, na nichž jsou zobrazeny rané dějiny řádů, je zde k vidění mnoho předmětů a nádob z bývalé řádové nemocnice (*Sacra Infermeria*). Na dalekosáhlé lékařské

vztahy johanitů odkazují dvě čínské a čtyři perské vázy – dar od Persie, ve středověku lékařské velmoci.

Zvláště honosný je **Tapestry Chamber** (Gobelínový sál), který až do 70. let sloužil jako zasedací sál parlamentu. Gobelíny pocházejí z Francie a byly utkány královskými tkalci kolem roku 1700. Podobné kousky byly zhotovovány v sériích, přičemž každá série byla tematická. Johanitský řád obdržel na žádost velmistra *Ramona Perelose* a se souhlasem *Ludvíka XIV.* osm sérií. Vyvěšená série na téma divočina se může návštěvníkům zdát naprosto podivná – jedná se o zážitky z cest nassauského prince po Africe a jižní Americe, který je francouzskému králi Slunce daroval v podobě maleb z cest. Ten je následně nechal zvětšit jako gobelíny. Na dalších stropních a nástěnných malbách Gobelínového sálu jsou zachyceny scény z raných dob johanitů.

Zbývající místnosti byly soukromé pokoje velmistřů, ve kterých jsou

dnes umístěny úřednické kanceláře. Část místností v patře je vyhrazena členům parlamentu, a proto si je také nelze prohlédnout. Totéž platí v případě restaurátorských prací, státních návštěv a zvláštních zasedání (obojí

se vyskytuje nezřídka), jako jediná tedy zbývá zbrojnice v přízemí. Sama o sobě se zdá spíše nudná a může být jen malou náhradou za návštěvu paláce. Ty nejpozoruhodnější místnosti jsou nahoře, proto

Památník Povstání 7. června

se doporučuje informovat se před nákupem vstupenek ve zbrojnici (na tel. 21221221), jestli je možné patro vůbec navštívit. Pokud ne, pak se návštěvníkům doporučuje přeložit prohlídku na jindy.

- Otevřeno denně kromě čtvrtku 10–16 hod.; vstupné cca 4, 75 € do zbrojnice a státnických místností. Informace a přihlášky na bezplatné prohlídky na tel. 21454125 (žádoucí je spropitné).

Hlavní strážnice ↗ XIV/B-C2

Naproti Velmisterskému paláci se nachází nenápadná, ale neméně zajímavá budova. Postavena kolem roku 1601, sloužila tato budova nejprve jako příbytek osobní strážě velmistra do doby, než byla na počátku britské éry v raném 19. století změněna na „Commonwealth Office“. S anglickou nadvládou se neztotožnili všichni Malťané – památník před budovou upomíná na povstání ze 7. června 1919. Po druhé světové válce se zde v 60. letech usídlil libyjský „kulturní institut“.

Wartime Experience a Valletta Experience ↗ XV/C2

Menší divadlo St. George's Theatre na náměstí Palace nabízí střídavě hned dvě zcela rozdílná multimedialní představení, která se opírají o (↗) „Malta Experience“. Zatímco „Wartime Experience“ osvětluje události druhé světové války a jejich význam pro Maltu, „Valletta Experience“ nabízí toulky rozsáhlou historií hlavního města. Kdo může z časových důvodů navštívit pouze jednu ze tří „experiences“, ať zvolí „Valletta Experience“.

- Standardní cena je 5,10 €. Vstupné pro děti do 16 let je 3,50 €. Představení se koná denně 10–13 hodin v každou celou hodinu kromě neděle a soboty odpoledne. Chaotická hra s otevírací dobou zde pomalu dosahuje svého vrcholu: Jednou běží obě show střídavě každou hodinu, někdy jedno dopoledne, druhé odpoledne – kdo chce navštívit jen jedno představení, musí se informovat na tel. 21227436 nebo na vývěsce (u vchodu do divadla).

Our Lady of Damascus ↗ XV/C2

Spolu s vyhnaným johanitským řádem přišlo z ostrova Rhodos na Maltu ze strachu před Turky také mnoho řeckých ortodoxních křesťanů. Ti postavili v 16. století **řecký ortodoxní kostel**, který byl ovšem v poslední válce značně poškozen a musel být následně znovu postaven. Typické pro řecké (stejně jako ruské) ortodoxní kostely jsou barevné ikony a obrazy svatých opatřené textem a pozlacenými prvky.

Stará univerzita a jezuitský kostel ↗ XV/C2

Od roku 1577 si v té době ještě stále trpění jezuité nechali od G. Valeriana vystavět kostel (1596) s přilehlou budovou vysoké školy (dokončena 1592) pro obory teologie, literatury a filozofie s názvem **Collegium Melitensia Societatis Jesu** (Maltské jezuitské kolegium). Exploze nedalekého skladiště v roce 1634 způsobila značné škody, takže byl G. Buonamici pověřen rozšířením a úplnou rekonstrukcí barokní fasády. Poté, co v roce 1768 velmistř Pinto de Fonseca vyhostil jezuitu z Malty, dovolil papež Clemens XIV.

johanitům, aby přebrali celou univerzitu, která byla postupem času rozšířena o obory práva a medicíny. Právě lékařská fakulta se svými katedrami hygieny, fyziologie, anatomie, chirurgie, farmacie a terapeutiky zaujímal v Evropě přední místo. Fasáda, kterou dnes vidíme, pochází až z 18. století.

Z prostorových důvodů byla dnešní univerzita v 60. letech 20. století přestěhována do Msidy, v bývalé budově jezuitů se dnes nachází **gymnázium**.

Casa Rocca Piccola ↗ XV/C2

Na třídě Triq ir-Repubblica č. 74 (Republic Street) nabízí rodina *de Piro* pohled do malého soukromého muzea a soukromého života staré maltské šlechty. Někdejší městský palác rodiny *de Piro*, která náležela k italskému krajskému spolku a která také ustanovovala velkoadmirála, je otevřen denně kromě neděle a státních svátků od 10 do 16 hodin v každou celou hodinu (prohlídka tel. 21221499), vstupné činí 6 €, děti platí polovinu.

Naproti stojí **Toy Museum** (Muzeum hraček) (tel. 21251652, po–pá 10–15 hod., vstupné 2,35 €), malá soukromá sbírka historických a starožitných hraček.

Manoelovo divadlo ↗ XIV/B1–2

Poté, co se v 18. století začali rytíři řádu věnovat méně boji a více vyplňování volného času, začaly být i prostory paláce Auberge d'Italia tradičně využívané k představením v úzkém kruhu příliš malé. *Velmistr Manoel de Vilhena* proto v roce 1731 pověřil *F. Zerafu* a *A. Azzopardiho* stavbou – později po něm samotným pojmenovaného – Manoelova divadla. Protože si Angličané v roce

1881 otevřeli „své“ divadlo (↗ Royal Opera), nemohlo být Manoelovo divadlo dále podporováno a muselo být prodáno. Divadlo se rozpadlo a dočasně sloužilo i jako centrum pro sociálně slabé. Po rozsáhlé rekonstrukci začalo v 60. letech 20. století opět sloužit svému původnímu účelu. Divadlo je kompletně obložené dřevem, disponuje přízemím, čtyřmi stupni a také otevřenými galeriemi po obou stranách a nabízí 720 diváckých míst.

- Předprodej vstupenek a program se nacházejí u vchodu po–pá 10–12 hod. a 17–19 hod., so jen 10–12 hod., tel. 21246389 (rezervace po telefonu), fax 21237340. Vstupenky lze vyzvednout během 48 hodin, platba hotově, šekem nebo kartou. Prohlídky s průvodcem po–pá 10.30, 11.30 a 14.30, so 13.30, vstupné do muzea 2,35 €, příp. 4 € platí pro vstup do muzea a na prohlídku divadla i s průvodcem (vše doporučujeme!)
- Na volně přístupném nádvoří divadla se nachází vznešený **Café/Restaurant Vilhena** – trochu dražší, ale stylový. Nezaměňovat s Café Manoel na rohu ulice Old Theatre Street.

Kostel Our Lady of Mount Carmel ↗ XIV/B1

Se svou 41 metrů vysokou kopulí ční karmelitánský kostel nad stavbami Valletty. Nikdy však nedosáhl stejného významu jako spolukatedrála sv. Jana nebo chrám v Mostě. Během druhé světové války utrpěl kostel tak velké škody, že jej *Guze Damato* musel až do roku 1958 prakticky kompletně vystavět znovu. Zevnějšek kostela působí celkem skromně a nijak zvlášť mimořádně.

Naproti tomu vnitřek je vysloveně krásný a díky své kopuli se na rozdíl od jiných kostelů ve Vallettě jeví jako světlejší a přátelštější.

- Otevřeno denně 6–12 hod.
a 16–19.30 hod.

Kostel sv. Pavla ↗ XIV/B1

Přímo nad německou spojovací hradbou maltských zdí stála rezidence **Auberge d'Allemagne** (Německý dům), dokud na tomto místě nevznikl v letech 1839–43 anglikánský kostel sv. Pavla – údajně z pověření *Adelaide*, královské vdovy z Anglie, která během návštěvy kolonie v roce 1839 chtěla vykonat svou ranní modlitbu, ale nenašla žádný anglikánský kostel.

Auberge d'Aragon ↗ XV/C1

Naproti anglikánskému kostelu sv. Pavla stojí nejstarší rezidence ze všech, postavená *G. Cassarem* roku 1571, Auberge d'Aragon krajan-ského spolku z Aragonu, Navarry a Katalánska. Ten určoval nejvyššího představeného pro otázky zásobování všech složek řádu (armáda, námořnictvo, nemocnice), tzv. *Grand Conservatora*. Dnes zde sídlí **Ministerstvo dopravy**, a proto je budova pro veřejnost nepřístupná.

Na místě zvaném **Independence Square** před palácem Auberge d'Aragon připomíná pomník povstaleckého kněze *Mikiela Xerriho*, kterého v roce 1799 zavraždili Francouzi.

Arcibiskupský palác ↗ XV/C1

Valletta se sice stala po svém založení hlavním městem, **arcibiskup** dostal svolení se zde usídlit, ale řádoví rytíři se vzdali jakýchkoli dalších privilegií. V roce 1624 se sice

začal stavět palác, protože ale současní arcibiskupové zachovali svá administrativní sídla ve Vittoriose, resp. v Mdině, vzdali se další výstavby paláce. Arcibiskupský palác byl dokončen teprve v roce 1953.

Auberge d'Angleterre et Bavière ↗ XV/C1

Do uzavřeného komplexu *Cassarových* rezidencí se v roce 1696 protlačil jen Palazzo Corniero *Carla Grimachse*, který nejdříve sloužil jako soukromá budova. Anglický spolek byl v roce 1540 nuceně rozpuštěn *Jindřichem VIII.* na popud ruského *cara Pavla I.* a mohl být znovu obnoven jen jako anglosasko-bavorský spolek. Palazzo tedy sloužil jako společné sídlo anglického a bavorského (a také rusko-polského) krajan-ského spolku. Jemu náležela také obrana přímo naproti stojícího „Poste d'Angleterre“. Tomuto „kombinovanému“ krajan-skému spolku patří také jedna z bočních kaplí ve (↗) *spolkatedrále sv. Jana*.

Lower Barracca Gardens ↗ XV/C3

Mnoho návštěvníků vynechává prohlídku druhého největšího vojenského cvičiště (angl. *barracs* = kasárna) johanitů v domnění, že tento „malý bratr“ se nedá srovnat se slavným parkem Upper Barracca Gardens. Poté, co bylo po dlouholeté rekonstrukci východní galerie cvičiště znovu otevřeno, můžeme návštěvu Lower Barracca Gardens zase vřele doporučit. Jedinečný monument v parku, neoklasicistní svatyně, připomíná *Sira Alexandra Balla* (↗ Glosář), vrchního velitele při vyhánění Francouzů v roce 1800.

- Otevřeno denně 7–21 hod., v létě do 23 hod., vstup volný

Siege Bell Memorial ↗ XV/C3

Litinový zvon a pamětní deska zde připomínají Maltěany, kteří padli během druhého velkého obléhání za druhé světové války. Jednoduchý, ale impozantní památník byl vybudován přímo na dosud ještě zřetelné dělostřelecké pozici.

Sacra Infermeria San Spirito (Mediterranean Conference Center) ↗ XV/C2

Řádová nemocnice Sacra Infermeria postavená roku 1575 pravděpodobně *Gerolamem Cassarem* byla jednou z nejstarších budov ve městě a brzy získala pověst nejlepší nemocnice v Evropě. To se nevztahovalo jen na kvalitativní prvky, jako byly samostatné postele, oddělené sály pro různé nemoci, absolutní hygiena, karanténa nebo podávání jídla na stříbrném nádobí, ale i na nemocniční filozofii. Nebyli tu totiž přijímáni jenom katolíci, nýbrž i lidé jiného vyznání – podle názoru Říma to bylo ve své době rouhání. Kromě toho se zde nacházelo zařízení pro staré lidi, sirotky a chudé. Kapacita řádové nemocnice činila v případě potřeby i 2 000 lůžek, odborný personál se vzdělával a rozšiřoval své znalosti přímo v nemocnici. Každému řádovému rytíři ve zkušební době příslušelo po určitou dobu vykonávat sociální službu v nemocnici. Sám velmistr řádu byl povinen se jednou týdně aktivně podílet na péči. Vedoucí nemocnice, *Gran Hospitalier*, pocházel zásadně z řad francouzského krajanského spolku a jako jediný měl povolen neohlášený příchod a odchod.

Ještě během druhé světové války byla řádová nemocnice využívána jako **vojenský lazaret**, byla ovšem částečně zničena. Do roku 1979 se

rekonstruovala a byla přestavěna na **kongresové centrum**. Zde se například na vrcholném setkání *Bushe* a *Gorbačova* v roce 1989 spolurozhodovalo o novodobých německých dějinách. Kromě hospodářských a politických zasedání se v různých křídlech konají i zvláštní akce a výstavy.

Dlouhodobá poněkud glorifikující výstava upomínající na původní funkci budovy nese název „**Knight Hospitalers**“. Pracuje se zde s ohromující a impozantní technikou, která současně zapojuje různé smysly (čich, sluch, zrak), což podporuje fantazii a snáze se tak můžete ponořit do časů rytířů.

- Otevřeno 9.30–16.30 hod., so, ne, svátky 9.30–13 hod., vstupné 8 €, děti poloviční vstupné, děti do sedmi let zdarma, tel. 21224135. Návštěvu doporučujeme především rodinám s dětmi.

Malta Experience ↗ XV/D2

Historicko-geografické multimediální představení „Malta Experience“ pod řádovou nemocnicí (vchod se nachází na přímořské straně ulice přímo naproti) je často zaměňováno s podobným představením (↗) „Valletta Experience & Wartime Experience“. Ve 45ti minutovém **představení s diapoziivy** a technikou je divákům ve zkratce přiblíženo 7000 let maltské historie. Návštěvníkům doporučujeme navštívit představení hned na začátku pobytu na Maltě, aby pak mohli lépe ocenit zemi, lidi a také pohnuté dějiny. Na druhou stranu je škoda, že toto představení se návštěvníkům zdarma nepromítá již během letu, koneckonců se jedná čistě o propagaci země. I když je představení trochu dražší, jeho návštěvu rozhodně doporučujeme

Alexander Ball Memorial v Lower Barracca Gardens

i turistům bez hlubších znalostí historie.

- Sál je plně klimatizován, nabízí pohodlná křesla se sluchátky s průvodcem v deseti jazycích, vstupné 8,20 €, děti do 14 let 4,10 €. Představení se konají denně v 10, 12, 13 hod., po–pá navíc ve 14, 15 a 16 hod. Tel. 21243776.

Pevnost St. Elmo ↗ XV/D1–2

Pevnost St. Elmo vybudovali johanité roku 1552, neboť se obávali hrozící invaze osmanských Turků. Byl zvolen poněkud podivně působící vnější vzhled čtyřcípé hvězdy, protože to podle rytířů byla nejlepší možná obrana proti nebezpečí, které hrozilo jak od moře, tak z pevniny. Invaze na sebe nenechala dlouho čekat a roku 1565 přišla v o to větším rozsahu. V tomto okamžiku byla pevnost St. Elmo důležitým, možná dokonce nejvýznamnějším pilířem jednoho ze slavných, ale také tragických okamžiků maltských vojenských dějin. Dne 23. 6. 1565 se pevnost a všech 600 obránců stalo po několikaměsíčním obléhání obětí neúprosného náporu tureckých útočníků. Obležení umožnili svým hrdinným odoláváním hlavním silám v Birgu (Vittoriosa) připravit obranu, a tak zachránili řádový stát (↗ Dějiny). Na konci velkého obléhání byla pevnost St. Elmo znovu vybudována a až do poměrně nedávné minulosti vojensky využívána. Během druhé světové války hrála obnovená pevnost významnou roli, když opakovaně odrážela útoky italského námořnictva na přístav Grand Harbour, a tak mohla pro spojení zajistit nesmírně důležité místo pro zásobovací konvoje.

Horní část pevnosti byla po válce přestavěna na **hlavní služebnu**

maltské policie, která leží na protilehlé straně ulice a je od pevnosti stavebně oddělená.

Kulaté „kryty“ na dlažbě na parkovišti před pevností jsou někdejší **podzemní obilné sýpky** johanitů. Vyskytují se na mnoha místech Malty, ale pouze zde a před kostelem sv. Publia (Floriana) je můžete spatřit ve větším počtu.

Dolní část pevnosti St. Elmo, kterou tvoří původní pevnost, dnes slouží jako dějiště střídání stráže nebo příležitostně také jako filmové kulisy.

- Vstupné: dospělí 1,20 €, děti 60 centů. Prohlídky (doposud v celou hodinu, so 13–17 hod., ne 9–17 hod.) jsou pozastaveny na dobu neurčitou od té doby, kdy městská rada v roce 2007 navrhla přijetí pevnosti mezi 100 nejohroženějších míst světa pod záštitou World Monument Watch; toto se netýká střídání stráže a Válečného muzea.

Jako „historické divadlo“ se pro turisty pořádá zinscenované **střídání stráže „In Guardia“**, které má pomocí skvělé úpravy a výzbroje plně veselých barev evokovat rytířskou dobu. Toto střídání je částečně totožné se střídáním v Citadella Victoria na ostrově Gozo.

- Hodinové představení na pevnosti St. Elmo se koná každou první a třetí sobotu v měsíci (jde jen o přibližné údaje, všimněte si vývěsek ve Vallettě) v 11 hod. (říjen–červen) resp. ve 20 hod. (červenec–září) a vstupné činí 2,35 € pro dospělé a 1,20 € pro děti.

Část pevnosti tvoří takzvané **National War Museum (Národní válečné muzeum)**, otevřeno denně

9–17 hod. (vstupné 2,35 €, děti 1,25 €). Pomocí originálních válečných přístrojů a fotodokumentace vám tu přiblíží letecké útoky na Maltu během druhé světové války. Když byla roku 1940 Royal Navy přeložena do Egypta, jelikož nastaly obavy z invaze států Osy, ponechali Britové na Maltě pouze dvě (!) zastaralá letadla, z nichž jedno je vrcholem výstavy.

Několik zajímavých míst leží i **za městskými hradbami** Valletty. Jelikož bylo město vystavěno jako bašta, nachází se zde pouze málo „průlezů“ skrz nepřemožitelnou zeď. Mimo městské brány to jsou brána Victoria, ulice Triq il-Mediterran na Grand Harbour a průchod v San Mark Road k Marsamxett-Harbour. Bývalá Židovská brána na St. Elmo Bay je zavřená.

Marsamxett-Harbour (sliemský přístav) ↗ XIV/B1

O přístavu v pravém slova smyslu zde pod městskými hradbami v Marsamxettu vlastně nemůže být řeč. Pouze tradiční trajekt Valletta-Sliema (kotviště před Pizzeria Al Mare) ještě upomíná na někdejší význam předměstí pro mořeplavectví. Kousek dál ve směru k pevnosti St. Elmo leží po pravé ruce německá spojovací zeď, za rohem potom anglicko-bavorská. V dřívějších zásobních vikýřích ve zdech byli nelegálně drženi bojovníci, což úřady mlčky snášely a nenápadně přehlížely.

Rybí trh ↗ XV/C3

Pod parkem Lower Barracca Gardens u kastilské spojovací zdi se v ranních hodinách tradičně koná velký rybí trh. Nejlepší cesta na trh vede přes ulici Triq il-Mediterran (na Siege Bell Memorial dolů).

Notre Dame de Lièsse a Stará celnice ↗ XIV/B3

Kousek podél zdi ve směru na Florianu leží po pravé straně brána Victoria a Lièsse Hill s kapličkou Notre Dame de Lièsse. Tu postavil roku 1737 A. *Bella* jako **kapli mořeplavců** francouzského spolku pravděpodobně na základech starší kaple z roku 1620.

V roce 1774 postavil G. *Bonnici* původní budovu přístaviště, kterou Angličané později přeměnili na **celnici**. Tato budova, která má své základy ukotvené na dně přístavu, se výrazně odlišuje od ostatních vallettských staveb: tady se pracovalo s vápnem, které bylo získáváno z mořských korálů, neboť toto vápno nejlépe odolává přímému vlivu mořské vody.

Lascaris War Rooms ↗ XIV/B3

V původním dějišti britského velitelství v hlubinách zdi vallettské pevnosti se návštěvníci mohou vrátit zpět do období obrany Malty během druhé světové války. Britské vojenské nervové centrum na Maltě je pro vojenskou historiku a ostatní zájemce velmi poučně zpracováno, před návštěvou se však počítá se základní znalostí válečných událostí.

- Otevřeno po–pá 9.30–16.00 hod., so a ne 9.30–13.00 hod., vstupné 4,70 €, děti 2,35 €, tel. 21234936, poslední prohlídka 30 min. před koncem zavírací doby.
- Lascaris War Rooms leží, jak se na velitelství sluší, dobře ukryté na východní konci zahrad **Lascaris Garden** v městských hradbách a není lehké je najít. Musíte buď projít celou zahradou až ke štěrkoവിട്ട pod mostem (ke vchodu vás zavedou směrovky),

nebo se vydat z centrálního autobusového nádraží (dvě minuty chůze, přitom městské hradby musí být stále po levé ruce).

Ubytování

Hotely

- Valletta je sice formálně hlavním městem, ale při tak malém počtu možností ubytování se spíše zdá být dost provinčním. Započítáme-li i hotel Phoenicia (přísně vzato patří k Florianě), je ve Vallettě k dispozici celkem pět hotelů:
- **Phoenicia** (*****), The Mall, Floriana, tel. +356/21225241, fax +356/21235254, www.limeridienphoenicia.com, tradiční, prestižní hotel s báječným výhledem přímo před Vallettou.
- **Osborne** (***), 50 Triq Nofs In-Nhar, tel. +356/21343656, fax +356/21247293, www.osbornehotel.com, plaza@aghl.com.mt, vyšší střední třída bez zvláštností.

- **Castille** (***), Castille Square, tel. +356/21243677, fax +356/21243679, castillehotel@vol.net.mt, velmi stylová vyšší střední třída.
- **British** (**), 267 St. Ursula Street, tel. +356/21224730, fax +356/21239711, info@britishhotel.com.
- **Grand Harbour** (**), 47 Battery Street, tel. +356/21246003, fax +356/21242219, www.grandharbourhotel.com.
- Poslední dva jmenované jsou slušné hotely střední třídy s hezkým výhledem na přístav.

Penziony

- Nedostatek hotelů vyvažuje široká nabídka výhodných penzionů – guesthouses. Následuje malý výběr a u všech jmenovaných se jedná o dvouhvězdičkové penziony. Kdo není sám při hledání úspěšný nebo hledá ubytování předem na nějakém jiném místě, může se obrátit buď na turistické informační centrum na City Gate (zaměstnanci při hledání jistě pomohou) nebo kontaktovat zprostředkovací firmu Resotel na tel. +356/21333583.
- **Bonheur Guesthouse**, 18 Sappers Street, tel. +356/21238433, bonheur-2@hotmail.com. Podle sezony se cena pohybuje mezi 12 až 18 € za osobu.
- **Coronation Guesthouse**, 10 M. Anton Vassalli Street, tel. +356/21237652. Stejně ceny jako v Bonheur.
- **Royal Guesthouse**, 18 Windmill Street, tel. +356/21234077, převážně angličtí hosté a příjemná atmosféra, přenocování v dvoulůžkovém pokoji od 12 € za osobu.

- **Midland Guesthouse**, 255 St. Ursula Street, tel. +356/21236024, fax +356/21689766, robertgz@maltanet.net, přímo nad Bridge-Bar. Díky ceně 10 € za osobu nejvýhodnější ve Vallettě, ale poněkud hlučný.
- **Asti Guesthouse**, 18 St. Ursula Street, tel. +356/21239506, stylově renovovaný (báječná jídelna), od 15 € za osobu v dvoulužkovém pokoji s anglickou snídaní.

Jídlo a pití

- Pro návštěvníky Valletty nebude určitě žádný problém najít něco přiměřeného peněžence a chuti. Mnoho restaurací se ovšem specializovalo na každodenní návštěvníky a jen zřídka nabízejí více než pizzu, těstoviny a drobné občerstvení.

Rychlé občerstvení

- Na třídě Republic Street a v jejím okolí lákají návštěvníky rychlá občerstvení, která nabízejí drobné občerstvení jako pastizzi nebo plněné kvasnicové kousky.
- Velmi dobré a cenově výhodné drobné pochutiny jako jsou pastizzi a těstoviny peče **Gambrinus Snackbar** na Zachary St./ na rohu Melita St. (možnost vzít si jídlo s sebou).
- Vychlazené pivo čisk s pohledem na pevnost St. Elmo a přístav Marsamxett-Harbour nabízí **Gun Post Snackbar** v Marsamxett Road na English Curtain.
- **Boccia Bar** naproti památníku Siege Bell Memorial navštěvují turisté jen opravdu zřídka, každé ráno je zde nabízen zdravý Hobz biž-žejt, který není ve Vallettě často k dostání.

- Známa pro vynikající pastizzi je **Cafeteria da Lucia** na South St.
- **Café La Veneziana** na Melita St. si rovněž zaslouží doporučení díky svým snackům a pastizzi.
- Ve Vallettě najdeme i známé řetězce fast foodů: **McDonald's** na 24 Republic St., **Burger King** v nákupním centru naproti troskám opery, **Pizza Hut** na 20 South St. nebo ne tolik známý **Chick King** na 280 Republic St.
- **pekárna Agius**, St. Paul's St.; zde jsou k dostání pastizzi!

Kavárny

- Mnohé kavárny lákají na espresso a kousek dobrého koláče.
- Spíše prostá **QE 2 Café & Bar** se nachází přímo u parku na Lower Barracca Gardens. **Café Capri** (Zachary St./ na rohu South St.) nabízí dobré a levné sladké pečivo za 30 až 50 centů.
- Vedle zvučného jména nabízí **Café Manoel**, která se nachází na rohu stejnojmenného divadla, vynikající čaje (nezaměnit s restaurací v divadle).
- Doporučit musíme – ovšem ne pro ty, kdo mají hluboko do kapsy – i **Café Cordina**. Příjemná atmosféra, vynikající pečivo, nejlepší a nejproslulejší kavárna ve městě, která se pyšní také skvělou polohou na náměstí Queens Square na třídě Republic St. Srovnatelná je nanejvýš **Café Marquee** na náměstí sv. Jana naproti katedrále.

Restaurace

- Z velkého množství stravovacích zařízení ve Vallettě zde vybíráme ta, která alespoň nabízejí maltské pokrmky. Je nutné ještě jednou podotknout, že většina podniků

- je otevřena během poledne do 14 či 15 hod. a večer od 18 či 19 hod.
- Lampuki (6 €) lze doporučit v prostém a dobrém **Al Mare** přímo ve slímském přístavu.
 - Vedle leží **Cockney's Bar & Restaurant**, který je zabudován do městských hradeb. Je možné vzít si jídla s sebou domů.
 - Drahá, ale ne příliš kvalitní je **Cocopazzo-Restaurant** na South Str., naproti tomu doporučit můžeme **Still Alive** v Old Theatre Str., malou restauraci, kterou navštěvují především místní obyvatelé.
 - **Arcades Hole**, Old Theatre Street, leží ve sklepení pod národní knihovnou. Velice luxusní, ale za odpovídající ceny.
 - Kultovním podnikem mezi turisty zůstává **Papagall**. Těstoviny odpovídají ceně, maso a ryby jsou příliš drahé – ospravedlňuje popularita restaurace tyto vysoké ceny?
 - **Happy Return**, 55 Strait St., je prostým podnikem pro mladé s místními pokrmy.
 - **Ristorante de Vilhena** (doporučuje se rezervace na tel. číslo 21232574) je díky svému prostředí (v Manoel-Theater) velice příjemnou restaurací ve střední až vyšší cenové kategorii.
 - **La Cave**, tel. 212436779, která leží v hotelu Castille, je proslulá svojí vynikající maltskou kuchyní.
 - Dobrou pověst mají také kuchyně obou sousedních hotelů Grand Harbour a British Hotel, přičemž **Grand Harbour**, tel. 21246003, lze ohodnotit spíše jako cenově průměrný (pokrm lampuki stojí 3 €) a **British Hotel**, tel. 21224730, jako spíše dražší (upraveného fenka lze dostat od 12 €).

Hospody/bary

- Na hlavní město je Valletta večer podivuhodně klidná, což je způsobeno tím, že jen minimum turistů tady přenocuje. Přesto tu najdeme několik barů a hospod, ve kterých člověk mimo hotelového baru dostane něco k pití i po 22 hod.
- **Lantern Bar & Restaurant** u Bonheur Guesthouse je prostá, ale trochu zvláštní hospoda, naproti leží **The Stable**, stylově integrovaná do přestavěné koňské stáje. Obě tyto hospody navštěvují především mladí turisté, kteří jsou ubytováni v přilehlých penzionech.
- Zcela v britském stylu je **Royal British Legion**, která je ozdobená nespočetnými vojenskými znaky a slouží jako místo setkání veteránů a kulečnickový bar.
- Když už nikde není otevřeno – v **Bridge Bar**, St. Ursula Street, naproti bráně Victoria – tam zavírací hodinu neberou příliš vážně.
- Čtenáři doporučují **Trabuxu Wine Bar**, 1d Strait Street. Vedle vína a piva jsou k dostání i drobné občerstvení. Příjemná hudba, malý a útulný bar.

Nakupování

- Kupodivu najdeme ve Vallettě jen několik malých **obchodů s potravinami**, které nabízejí víno, nápoje nebo také nakládané kapary (na začátku a na konci třídy Republic Street), ale nejsou tu žádné supermarkety.
- Na třídě Republic Street se nachází řada **obchodů s suvenýry** s běžným zbožím jako

tričko s nápisem „Byl jsem na Maltě“ nebo popelník ve tvaru rytířského erbu. Zajímavější jsou však malé **obchody s domácími potřebami**, ve kterých si můžete koupit maltské kuchařky nebo formy s pastizzi, které si můžete doma dopéct (Republic St. a Merchants St.). V těchto obchodech, ale také v železářstvích, najdete klepadla, většinou ve tvaru delfína, která jsou pro Maltu typická.

- Něco opravdu zvláštního představuje **Andrew Barbara English Shoe Factory** na St. Mark Street. Old Andrew je pokládán za velmistra svého umění a vyrábí vše od holínek až po sandály.
- Chcete-li si dovézt textilní zboží, CD apod., nabízí se procházka přes ranní **pouliční trh** na ulici Merchants Street (přibližně na úrovni spolukatedrály sv. Jana). Oblečení podle poslední módy nakoupíte mimo jiné v malých butikách v **obchodním centru** naproti ruinám staré opery, neznakové oblečení a ostatní zajímavé drobnosti najdete na **nedělním trhu** na Bastion St. James (8–14 hod.). Milovníci starožitností a vetešnictví zde můžou dokonce udělat dobrý obchod.
- Vyplatí se navštívit **Malta Crafts Centre** na St. John's Square, kde si můžete prohlédnout nabídku řemeslných výrobků (neprodávají se). Doporučujeme navštívit také **knihkupectví**, v čele s Sapienza's na 26 Republic Street.

Ostatní

Informační střediska

- **National Tourism Organisation** of Malta (NTOM) má svou velice

důležitou kancelář v City Gate Arcade přímo na City Gate (tel. 21237747). Kancelář vám nejen zodpoví všeobecné dotazy, ale pomůže vám i při hledání ubytování nebo při rezervaci vstupenek na kulturní akce.

Divadla a kina

- Valletta jistě není nejlepším místem na Maltě, kde byste měli navštívit kino. Přece jen můžeme zmínit dvě, **Citylight Cinema**, 56 St. John's Street a **Ambassador**, St. Lucia/na rohu Strait Street. Představení většinou začínají v 18.30 a 20.30 hod., vstupné se pohybuje od 8,50 €.
- Doporučujeme spíše návštěvu **Manoel-Theater**, 116 Old Theatre Street, tel. 21246389 (↗ Památky).

Banky

- Obě velké banky Malty jsou ve Vallettě zastoupeny hned několikrát.
- Centrální banka **HSBC-Bank** leží na 32 Merchants Street, tel. 21249804, pobočky se nachází na Republic Street a v sicilském přístavu (otevírací doba v pracovních dnech 8.30–16.00 hod., v sobotu 8.30–12.30 hod.).
- **Bank of Valletta** má svou centrálu na South Street (tel. 21249970) a pobočky na Republic Street a South Street (otevírací doba: od začátku října do poloviny června v pracovní dny 8.30–15.00 hod., v sobotu 8.30–12.00 hod., od poloviny června do konce září v pracovní dny 8.30–14 a sobotu 8.30–12.00 hod.)
- Některé pobočky bank HSBC a BoV mají venku své bankomaty (logo Maestro).

- Na Republic Street je několik **automatů na výměnu peněz** (např. dolarů) jeden se nachází i na letišti.

Hlavní pošta

- Vallettská hlavní pošta leží na 229 Merchants Street a je otevřena denně kromě neděle v čase 8.00–18.30 hod., od poloviny července do konce září 7.30–18.00 hod.
- V okolí hlavní pošty a také na náměstí Great Siege se nachází několik **telefonních automatů na kartu**. Telefonní karty lze zakoupit v obchodech s časopisy, suvenýry a potravinami.

Nemocnice/v případě nouze

- Přímo ve Vallettě nemocnice není, péči Vám poskytne poliklinika ve Florianě, tel. 21514085, nebo St. Luke's Hospital Gwardamanga/Msida, tel. 21621251.
- Při úrazech se můžete samozřejmě obrátit na všeobecné **nouzové číslo** 191 (úrazy) resp. 196 (první pomoc).
- Při **bolestech zubů** pomůže např. Dr. Caruana, 69 Merchants Street, tel. 21224718.

Policie

- Valletta spadá do obvodu Police Headquarter, Harper Lane, **Floriana**, tel. 21216719, 21224001.
- Police Academy v pevnosti St. Elmo **není** policií pro turisty a prosí, aby se na ni proto návštěvníci neobraceli.

Parkoviště

- Kdo se sám jako řidič vydá do Valletty, ten zaručeně nenajde volné místo k parkování, vyjma velkého **parkoviště** u fontány Tritonů ve Florianě. Hodina stojí 70 centů, za den zaplatíte 3,50 €, v neděli a ve svátcích se paušálně platí 80 centů.

Agentury a letecké společnosti

- Za spolehlivé agentury, které zákazníkům nejen zajistí letenky, ale také zorganizují výlety, zprostředkují ubytování, zajistí půjčení auta atd., lze považovat **agentury** John Portelli Travel, St. John's St., tel. 21550334, po–pá 8–13 a 16–18 hod., so 8–13 hod., MBC Travel, St. Ursula St., tel. 21222644, nebo Britannia Services, Melita St., tel. 21245418.
- S **potvrzením zpátečních letů** se můžete telefonicky nebo osobně obrátit na příslušnou leteckou společnost:
 - **Air Malta**, 285 Republic Street, tel. 21662211
 - **Lufthansa**, 142 Christopher Street, tel. 21621178
 - **Swissair**, 6 Zachary Street, tel. 21624159
 - **Austrian Airlines**, 33 St. Frederic Street, tel. 21627356
 - **British Airways**, 26 Republic Street, tel. 21622233
 - **Alitalia**, Valletta Buildings No. 19, South Street, tel. 21629527

Městský autobus

- **Městský autobus č. 98** jezdí každou hodinu od 6.30–18.00 hod. z Grand Harboure přes Lascaris War Museum (blízko nádraží), Conference Centre (Malta Experience), St. John's

Cathedral a Upper Barracca Gardens okolo nejdůležitějších městských památek. Centrální autobusové nádraží se spojením do všech částí Malty (↗ Dopravní prostředky, Jízdní řád autobusů) leží u fontány Tritonů ve Florianě.

FLORIANA

↗ X/B-C2

Kdo navštíví Vallettu, musí nutně projet Florianou, „předměstím“ hlavního města. **Centrální autobusové nádraží** nejen pro oblast Valletty, ale dokonce pro celou Maltu, leží zde u výrazné fontány Tritonů; určitě se vyplatí navštívit některá zajímavá místa tohoto města. Ale jen minimum návštěvníků Malty se k toulání po Florianě odhodlá.

Jak ukazuje půdorys Floriany, jedná se o zcela samostatnou pevnost (v centru s kostelem sv. Publia), která byla postavena před branami Valletty, a tím tvořila její obranný val.

Tato myšlenka vznikla v hlavě *velmistra Antoina de Paula* roku 1634, tedy dlouhou dobu po vzniku Valletty (1571). *De Paule* stavbou pověřil italského specialistu na pevnosti *Pietra Paola Florianiho*, podle něhož byla městská čtvrť pojmenována.

Co stojí za vidění

Fontána Tritonů a autobusové nádraží ↗ XIV/A2

Srdce autobusového nádraží tvoří obrovská neoklasicistní fontána Tritonů, jejímž tvůrcem je *Vincent Arap* a která zobrazuje tři obry, kteří spolu podpírají ohromné mísy. Tato kulisa společně s pilnými obchodníky, nejistými turisty, malými stánky s občerstvením a typickými žlutooranžovými „autobusy-veterány“ patří k nejfotografovanějším motivům Malty. Je odtud dobré spojení téměř do všech míst na ostrově (↗ Dopravní prostředky).

- Řidiči mohou parkovat v sousedních podzemních garážích u památníku Royal-Air-Force za 60 centů za hodinu nebo 3,50 € za den.